

Obsah

Autorský kolektiv	5
Předmluva	10
Předmluva editorky	11
Seznam použitých zkratk	12
1 Pár slov k historii československé radiobiologie (Leoš Navrátil)	17
2 Buňka – základní jednotka života (Martin Falk, Iva Falková)	32
2.1 Vznik buněk	32
2.2 Prokaryota a eukaryota	33
2.3 Cesta k objevu buňky	35
2.4 Anatomie buňky – cytoplazma a cytoplazmatické organely	37
2.4.1 Buněčná stěna	37
2.4.2 Buněčné membrány	37
2.4.3 Cytoplazma	40
2.4.4 Ribozomy	40
2.4.5 Mitochondrie	42
2.4.6 Golgiho aparát	43
2.4.7 Lyzozomy	44
2.4.8 Peroxizomy	44
2.4.9 Proteazomy	45
2.4.10 Buněčné inkluze	45
2.4.11 Cytoskelet	45
2.5 Anatomie buňky – buněčné jádro a genetická informace	46
2.5.1 Jaderná membrána (karyolema)	47
2.5.2 Jadérko	48
2.5.3 Jaderná DNA a základní jaderné procesy – replikace a transkripce	48
2.5.4 Chromozomy a organizace chromatinu	53
2.5.5 Fluorescenční <i>in situ</i> hybridizace	58
2.6 Buněčný cyklus a dělení buněk	60
2.6.1 Buněčný cyklus	60
2.6.2 Dělení buněk	62
2.7 Buněčná smrt	64
3 Účinky ionizujícího záření na subcelulární a celulární úrovni, mechanismy reparace DNA (Martin Falk, Iva Falková)	67
3.1 Interakce ionizujícího záření s biologickými systémy	67
3.1.1 Přímý a nepřímý účinek ionizujícího záření	68
3.2 Radiační poškození biomolekul	70
3.2.1 Poškození proteinů	70
3.2.2 Poškození lipidů	71
3.2.3 Poškození RNA	72
3.2.4 Poškození DNA	72
3.2.5 Poškození DNA na molekulární úrovni	73
3.3 Poškození subcelulárních systémů	75
3.3.1 Poškození chromozomů	75
3.3.2 Poškození buněčných membrán a organel	82

3.4	Odpověď na ozáření na úrovni buněk, tkání a organismů	83
3.4.1	Radiační mutagenese a karcinogeneze, kritické cíle DNA	85
3.4.2	Genetické poškození buněk (stochastické účinky)	87
3.4.3	Smrt buněk (deterministické účinky)	90
3.5	Faktory ovlivňující radiační poškození buněk a buněčnou odpověď na ozáření	92
3.5.1	Vliv typu ionizujícího záření na poškození DNA	92
3.5.2	Vliv fáze buněčného cyklu na poškození DNA	94
3.5.3	Vliv struktury chromatinu na poškození DNA	95
3.6	Opravy poškozené DNA	96
3.6.1	Opravy bází a nesprávně spárovaných nukleotidů	97
3.6.2	Opravy zlomů DNA	98
4	Souhrnná charakteristika klinických změn po ozáření (<i>Aleksander Nikolajevič Grebenyuk, Julia Čuprová, Emil Kormúth</i>).	102
4.1	Akutní nemoc z ozáření	102
4.1.1	Dřeňová forma akutní nemoci z ozáření	103
4.1.2	Střevní forma akutní nemoci z ozáření	106
4.1.3	Toxemická forma akutní nemoci z ozáření	108
4.1.4	Cerebrální forma akutní nemoci z ozáření	108
4.2	Lokální radiační poškození	109
4.2.1	Radiační poškození kůže	109
4.2.2	Radiační poškození sliznic	110
4.2.3	Obecné principy terapie pacientů s radiačním poškozením	111
4.3	Kombinované radiační poškození	111
4.4	Chronická nemoc z ozáření	112
4.5	Pozdní důsledky ozáření	112
5	Kontaminace radioaktivními látkami (<i>Renata Havránková</i>).	114
5.1	Zevní kontaminace	114
5.2	Vnitřní kontaminace	115
5.2.1	Cesty vstupu radioaktivních látek do organismu	115
5.2.2	Distribuce radionuklidů v organismu	116
5.2.3	Metabolismus vybraných radionuklidů	117
5.3	Dekontaminace	118
6	Radioprotektivní látky (<i>Renata Havránková, Leoš Navrátil</i>).	120
6.1	Radiosenzibilizátory	120
6.2	Radioprotektivní látky	120
6.2.1	Radioprotektivní látky s krátkodobým účinkem	121
6.2.2	Radioprotektivní látky s dlouhodobým účinkem	124
6.3	Biologická radioprotekce	125
7	Přínos radiobiologie pro radioterapii (<i>Leoš Navrátil, Zuzana Freitinger Skalická</i>).	127
7.1	Radiobiologické modely	127
7.2	Významné radiobiologické pojmy využívané v radioterapii	128
7.3	Vedlejší účinky radioterapie	130
7.4	Frakcionace	131
7.5	Kombinovaná radiochemoterapie	133
7.6	Brachyterapie	134
7.6.1	Afterloading	134
7.6.2	Analgetická brachyterapie	135

8	Zdravotní péče o osoby ozářené při radiačních nehodách (<i>Jan M. Horáček, Ladislav Jebavý, Pavel Žák</i>)	137
8.1	Středisko speciální zdravotní péče o osoby ozářené při radiačních nehodách	138
8.1.1	Působnost SSZP	138
8.1.2	Náplň a organizace SSZP	138
8.1.3	Pracovní metody příjmu a třídění	139
8.1.4	Vyšetřovací klinické metody	140
8.1.5	Základní období v průběhu hospitalizace	141
8.1.6	Základní principy léčby	141
8.2	Transplantace progenitorových krvetvorných buněk	142
8.2.1	Druhy transplantací	142
8.2.2	Indikace k transplantaci	143
8.2.3	Postup při transplantaci	143
8.2.4	Komplikace transplantace	145
8.3	Podpurná terapie v hematologii	146
8.3.1	Význam podpurné terapie	146
8.3.2	Profylaxe a terapie infekčních komplikací	146
8.3.3	Substituční terapie transfuzními přípravky a krevními deriváty	148
8.3.4	Nutriční zajištění nemocných a řešení metabolických komplikací	148
8.3.5	Řešení psychologických problémů	148
8.3.6	Profylaxe a terapie nevolnosti a zvracení	149
8.3.7	Terapie bolesti	149
9	Radiační nehody a havárie (<i>Jiří Havránek, Renata Havránková</i>)	151
9.1	Havárie na jaderných zařízeních	152
9.2	Nehody se zdroji ionizujícího záření	157
9.2.1	Nehody na průmyslových pracovištích	157
9.2.2	Nehody ve zdravotnických zařízeních	158
10	Úkoly a činnost integrovaného záchranného systému při mimořádné události spojené s únikem radioaktivních látek (<i>Leoš Navrátil, Renata Havránková</i>)	161
10.1	Úkoly a činnosti sil a prostředků jednotek požární ochrany	161
10.2	Úkoly a činnosti sil a prostředků Policie České republiky	167
10.3	Úkoly a činnost zdravotnických složek	169
10.3.1	Úkoly a činnost zdravotnické záchranné služby kraje včetně letecké záchranné služby	169
10.3.2	Úkoly a činnosti poskytovatelů akutní lůžkové péče	170
10.3.3	Úkoly soudních lékařů	172
10.4	Úkoly a činnosti sil a prostředků Státního úřadu pro jadernou bezpečnost	173
10.5	Úkoly a činnosti sil a prostředků Armády České republiky	174
10.6	Úkoly a činnosti sil a prostředků Celní správy ČR	175
	et attexam	176
	Rejstřík	177
	Souhrn/Summary	184